

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het goedschrift in het geding: de reikwijdte van de uitzondering van art. 158 lid 1 Rv

Es, P.C. van

Citation

Es, P. C. van. (2023). Het goedschrift in het geding: de reikwijdte van de uitzondering van art. 158 lid 1 Rv. *Juridische Berichten Voor Het Notariaat*, 2023(4), 4-7. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3716780>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3716780>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

17. Het goedschrift in het geding; de reikwijdte van de uitzondering van art. 158 lid 1 Rv

P.C. VAN ES

Volgens HR 25 november 2022, ECLI:NL:HR:2022:1725, NJ 2022/381 vormt de erkenning van een onrechtmatige daad geen eenzijdige schuldbekentenis in de zin van art. 158 lid 1 Rv. Naar aanleiding van dit arrest wordt in deze bijdrage nader ingegaan op art. 158 lid 1 Rv en de daarin vervatte regeling van het zogeheten goedschrift.

1. Inleiding

In de zaak die leidde tot HR 25 november 2022, ECLI:NL:HR:2022:1725, NJ 2022/381 draaide het om een tandarts (verweerder in cassatie) die bestolen was van dertig bitcoins en dertig bitcoin cash (een van bitcoin afgesplitste cryptovaluta). Eiser tot cassatie leverde diensten op het gebied van ICT aan verweerder in privé en ten behoeve van diens tandartspraktijk. Nadat in september respectievelijk oktober 2017 de dertig bitcoins en de dertig bitcoin cash waren verzonden van het bitcoinadres van verweerder naar andere bitcoinadressen (waardoor verweerder zijn cryptovaluta kwijt was), liet verweerder door Fox-IT een onderzoek instellen.

Toen eiser geconfronteerd werd met de bevindingen uit het rapport van Fox-IT, erkende hij de diefstal. Hij legde hieromtrent een schriftelijke verklaring af waarin hij te kennen gaf dat hij in augustus 2017 de beschikking had gekregen over het wachtwoord van verweerder.

In het tweede deel van de schriftelijke verklaring stond dat eiser veel spijt had van zijn handelen en bereid was direct € 77.950 aan verweerder over te boeken. Ook zegde hij toe de cryptomunten die hij nog op zijn naam had over te boeken naar de wallet van verweerder. De overboekingen vonden plaats op de dag van het ondertekenen van de onderhandse akte. Drie dagen later, op 9 maart 2018, heeft eiser bij de politie aangifte gedaan van afpersing door verweerder. Verweerder stelde een civielrechtelijke procedure in ter vergoeding van de door hem geleden schade, voor zover deze nog niet door eiser vergoed was. In deze procedure ging het onder meer over de bewijsrechtelijke status van de schriftelijke verklaringen van eiser.

2. Rechtbank, hof en Hoge Raad

De rechtbank oordeelt dat eiser onrechtmatig heeft gehandeld jegens verweerder en verplicht is tot schadevergoeding. Zij komt tot deze conclusie op basis van de bevindingen van Fox-IT én op basis van de door eiser ondertekende verklaring die volgens de rechtbank op grond van art. 157 lid 2 Rv in beginsel dwingend bewijs oplevert (zie r.o. 2.2 van het arrest van de Hoge Raad). In hoger beroep stelt eiser onder meer dat de door hem ondertekende verklaring een onderhandse schuldbekentenis is in de zin van art. 158 lid 1 Rv en dat art. 157 lid 2 Rv daarom niet van toepassing is. Art. 158 lid 1 Rv bepaalt dat een onderhandse akte waarin verbintenissen van slechts één partij zijn aangegaan of vastgelegd, voor zover die verbintenissen strekken tot voldoening van een geldsom, geen dwingend bewijs oplevert in de zin van art. 157 lid 2 Rv. Dit is alleen anders als – zoals in casu niet het geval was – de betrokken partij de akte geheel met de hand heeft geschreven of heeft voorzien van een goedkeuring die de geldsom voluit in letters vermeldt (het zogeheten ‘goedschrift’).

Het hof volgt eiser niet in zijn betoog. De verklaring van eiser dat hij dertig bitcoins en dertig bitcoin cash heeft gestolen van verweerder is in de ogen van het hof geen door eiser aangegane verbintenis tot voldoening van een geldsom. Het vervolgt dat ‘op dit gedeelte van de verklaring (...) art. 158 lid 1 Rv dus in elk geval niet van toepassing [is] (...)’ Zie Hof Arnhem-Leeuwarden 22 juni 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:6115, r.o. 4.14 en r.o. 3.1.2 van het arrest van de Hoge Raad.

A-G Hartlief borduurt in de nrs. 3.18 en 3.19 van zijn conclusie voort op het onderscheid tussen de twee gedeeltes van de verklaring (a. de erkenning van de diefstal en b. de bereidheid om € 77.950 en de overgebleven cryptomunten over te boeken naar verweerder):

‘Anders dan [eiser] betoogt, maakt de omstandigheid dat de verklaring van [eiser] de reden bevat dat [eiser] een geldbedrag aan [verweerder] is verschuldigd – in dit geval de bekentenis van de diefstal – en de verklaring er aldus uiteindelijk aan bijdraagt dat [eiser] een geldsom aan [verweerder] moet betalen, niet dat de gehele verklaring dwingende bewijskracht ontbeert. Onderhandse (eenzijdige of meer-

zijdige) akten die tot bewijs dienen, zullen niet zelden ertoe leiden of eraan bijdragen dat de ene partij een geldbedrag aan de andere partij moet voldoen; dat zal vaak juist het doel zijn van de akte. Dat is dus geen reden om die akten, voor zover ze géén eenzijdige geldverbintenis inhouden, dwingende bewijskracht te ontzeggen.

Kortom: art. 158 lid 1 Rv is van toepassing op het deel van de verklaring waarin [eiser] heeft aangegeven bereid te zijn direct € 77.950 en de overgebleven cryptomunten aan [verweerder] over te boeken. Dat deel van de verklaring van [eiser] heeft vrije bewijskracht. Het overige deel van de verklaring, waaronder de bekentenis van [eiser] dat hij dertig bitcoins en dertig bitcoin cash van [verweerder] heeft gestolen, valt onder de reikwijdte van art. 157 lid 2 Rv en heeft tussen partijen dwingende bewijskracht. Het in cassatie bestreden oordeel van het hof kan dus in stand blijven.’

De Hoge Raad volgt de A-G. In r.o. 3.1.3 wijst hij allereerst op het feit dat art. 158 lid 1 Rv een uitzondering inhoudt op de hoofdregel van art. 157 lid 2 Rv en vervolgens overweegt hij:

‘Met dit uitzonderingskarakter en met de tekst van de wet (“voor zover”) strookt dat aan art. 158 lid 1 Rv geen ruimere betekenis toekomt dan nodig is om recht te doen aan zijn strekking. Uit de wetsgeschiedenis volgt dat art. 158 lid 1 Rv strekt tot bescherming tegen het ondoordacht tekenen van schuldbekentenissen of het tekenen van stukken in blanco [Parl. Gesch. Bewijsrecht, p. 146]. De uitzondering van art. 158 lid 1 Rv geldt in een geval als het onderhavige daarom slechts voor het gedeelte van de verklaring waarin een verbintenis tot voldoening van een geldsom is aangegaan of vastgelegd, terwijl aan de overige inhoud van de desbetreffende akte, overeenkomstig de hoofdregel van art. 157 lid 2 Rv, dwingende bewijskracht toekomt. Het hof is van deze rechtsopvatting uitgegaan.’

3. Vergelijking met HR 30 mei 1919, NJ 1919, 675

In het hierboven besproken arrest treft men nergens (ook niet in de conclusie van de A-G) een verwijzing aan naar HR 30 mei 1919, NJ 1919, 675. Het is desalniettemin zeer de moeite waard om de arresten naast elkaar te zetten. Uit het arrest uit 2022 kan worden afgeleid dat het in een geschrift relateren van een rechtsfeit waaruit slechts voor één partij een verbintenis die strekt tot voldoening van een geldsom zal voortvloeien, niet valt onder de uitzondering van art. 158 lid 1 Rv. Deze bepaling heeft slechts betrekking op onderhandse aktes waarin de verbintenis die strekt tot voldoening van een geldsom als zodanig is opgenomen. In het arrest uit 1919 – dat betrekking had op de voorganger van art. 158 lid 1 Rv, te weten art. 1915 BW (oud) – lijkt de Hoge Raad iets anders te leren:

‘O., dat het Hof eene onderscheiding maakt tusschen de erkenning der overeenkomst, waaruit de verbintenis tot

teruggave voortvloeit en de erkenning van die verbintenis zelve om dan met een beroep op het uitzonderingskarakter van art. 1915, deze bepaling uitsluitend toepasselijk te achten op die stukken, waarin de verbintenis zelve wordt erkend;

dat deze onderscheiding evenwel geen steun vindt in de wet.’

Schneider had in deze zaak Neumann aangesproken tot betaling van f 80.000 op grond van bewaargeving. Hij had een door Neumann ondertekend stuk in geding gebracht, luidende:

‘Ontvangen van Herrn Schneider Z.Z.A. Amstelhotel hier, de somma van Achtzig Tausend Gulden, voor geleverde goederen volgens nevensstaande nota Amsterdam 25/10 1915. Zegge f 80.000’, terzijde waarvan staat: ‘1915 Nota Auf Depot heute für Sie übernommem f 80.000;’

De rechtbank te Amsterdam wijst de vordering af omdat de akte niet geheel is geschreven met de hand van Neumann en ook geen goedkeuring bevat als bedoeld in art. 1915 BW (oud). De akte bezit in de woorden van de rechtbank daarom ‘geen meerdere bewijskracht dan die van begin van bewijs bij geschrifte, terwijl dit bewijs niet wordt volledig gemaakt door andere van Schneider’s zijde overgelegde geschriften (...)’.

Het hof wijst de vordering in hoger beroep echter toe, overwegende:

‘dat bovenbedoelde akte wel bevat Neumanns’ verklaring dat hij met Schneider een overeenkomst van bewaring heeft gesloten, doch niet de erkenning, dat hij te dier zake aan Schneider een zeker bedrag schuldig is, noch de belofte, dat hij aan dezen dat bedrag zal voldoen;’

Uit het eerste citaat van deze paragraaf blijkt dat het tegen deze overweging ingestelde cassatiemiddel slaagt. Ter verduidelijking overweegt de Hoge Raad verderop nog het volgende:

‘dat het daarbij onverschillig is, of die verbintenis aanvaard wordt in den vorm van de erkenning eener overeenkomst, welke die verbintenis doet geboren worden, dan wel als erkenning dier verbintenis zelve als gevolg van de aangegane overeenkomst, omdat in beide gevallen de akte het bewijsstuk is voor het bestaan der verbintenis;’

Het is ook interessant om op te merken dat het hof in deze zaak hetzelfde argument gebruikt om tot een beperkte uitleg van art. 1915 BW (oud) te komen, als de Hoge Raad in 2022 doet ten aanzien art. 158 lid 1 Rv:

‘dat art. 1915 B. W. een uitzondering bevat op de algemeene regels omtrent de bewijskracht van onderhandsche akten en mitsdien een uitbreidende uitlegging niet gedooft, (...)’.

4. Nadere analyse

De vraag rijst of de Hoge Raad in het arrest van 2022 (al dan niet bewust) is omgegaan. Ik zou denken van niet en zie wel ruimte om de arresten uit 1919 en 2022 met elkaar te verenigen. Van belang is hierbij dat het in het arrest van 2022 gaat om de vastlegging van rechtsfeiten die een diefstal en daarmee ook een onrechtmatige daad constitueren. Uit deze rechtsfeiten vloeide voor één partij een verbintenis strekkende tot de voldoening van een geldsom voort, namelijk een plicht tot schadevergoeding. Dit is een verbintenis uit de wet.

In de zaak uit 1919 ging het om de vastlegging van een eenzijdige obligatoire bewaarnemingsovereenkomst. De verbintenis om het in bewaring genomen bedrag op enig moment terug te betalen, vloeit hier rechtstreeks voort uit de in de akte vastgelegde obligatoire overeenkomst en is daaraan inherent. Voor die gevallen (vastlegging van een eenzijdige obligatoire overeenkomst en niet van louter rechtsfeiten waaruit een verbintenis uit de wet voortvloeit) zie ik nog wel ruimte voor toepassing van de leer uit het arrest van 1919. De vraag of het arrest uit 1919 nog gelding heeft, is niet zonder praktisch belang.

5. Praktisch belang

Als één partij in een akte een bepaald geldbedrag schuldig erkent, zonder dat een andere partij in die akte ook een verbintenis op zich neemt, dan is de uitzondering van art. 158 Rv van toepassing. Het is hierbij niet relevant of de (vermeende) oorzaak van de schuld al dan niet in de akte wordt vermeld. Vergelijk HR 31 maart 2017, ECLI:NL:HR:2017:566, NJ 2017/166.

Wanneer A in een akte verklaart uit vrijgevigheid een bedrag van € 500.000 schuldig te zijn aan B dan levert deze akte ten aanzien van dit feit slechts vrij bewijs op, tenzij A de akte geheel met de hand geschreven heeft, of heeft voorzien van een goedschrift. Maar hoe zit het als A een akte ondertekent waarin staat dat hij € 500.000 aan B schenkt? De verbintenis die strekt tot voldoening van een geldsom zelf (A is gehouden € 500.000 te betalen aan B) is dan niet in de akte opgenomen. De akte bevat – in de woorden van A-G Hartlief – slechts de *reden* dat A een geldbedrag van € 500.000 aan B is verschuldigd. De vraag rijst of A hier niet op dezelfde wijze beschermd zou moeten worden tegen ondoordacht tekenen of het tekenen van stukken in blanco als in het vorige voorbeeld. Wanneer men de leer uit het arrest van 2022 doortrekt naar dit geval, dan geniet A deze bescherming niet. Hij wordt dan overigens nog wel beschermd door art. 7:176 BW (betrekking hebbend op de omkering van de bewijslast bij een beroep op misbruik van omstandigheden).

Als men aanneemt dat het arrest uit 1919 zijn kracht nog heeft behouden, dan is ook in dit laatste voorbeeld art. 158 lid 1 Rv van toepassing. Het staat dan niet op grond van art. 157 lid 2 BW met dwingend bewijs tussen partijen vast dat A wegens schenking een bedrag van € 500.000 is verschuldigd aan B, tenzij voldaan is aan het vereiste van

het volledig door A met de hand geschreven zijn van de tekst of een goedschrift is geplaatst.

Een notaris die betrokken is bij de advisering rond een onderhandse schenkingsakte doet er goed aan om zekerheidshalve te adviseren het voorschrift van het goedschrift in acht te nemen. Het belang hiervan is overigens ook weer betrekkelijk omdat de geldigheid van de schenking zelf niet in het geding is. Bewijsrechtelijke perikelen tussen schenker en begiftigde zullen zich bij een schenking in de familiesfeer niet vaak voordoen.

Los van de onderhavige casus, zijn er ook nog andere vragen te stellen over de reikwijdte van de uitzondering van art. 158 lid 1 Rv. Wanneer een tweezijdige rechtshandeling (bijvoorbeeld een overeenkomst van geldlening) in een onderhandse akte wordt vastgelegd, kan dit op verschillende manieren. A en B kunnen een overeenkomst van geldlening van een bedrag van € 500.000 overeenkomen met een looptijd van een jaar en vervolgens bepalen dat A derhalve een bedrag van € 500.000 ter beschikking dient te stellen aan B en dat B dat bedrag één jaar na dato dient terug te betalen aan A. In de akte hebben beide partijen dan uitdrukkelijk een verbintenis op zich genomen en art. 158 lid 1 Rv is dan niet van toepassing. Maar hoe zit het als A en B de bedoelde geldleningsovereenkomst in een onderhandse akte vastleggen en de akte vervolgens alleen bepaalt dat B het bedrag na een jaar moet terugbetalen aan A? Mijns inziens is ook dan art. 158 lid 1 Rv niet van toepassing. Weliswaar is alleen de op B rustende verbintenis in de onderhandse akte uitgeschreven, maar door het tekenen van de geldleningsovereenkomst heeft A wel degelijk een verbintenis op zich genomen om het bedrag aan B te betalen (ook al is deze verbintenis niet in de akte uitgeschreven). In het voorbeeld van de geldlening is art. 158 lid 1 Rv alleen van toepassing als B een éénzijdige verklaring aflegt waarin hij stelt uit geldlening een bedrag van € 500.000 schuldig te zijn aan A.

6. Tot slot; het niet van toepassing zijn van art. 158 lid 1 Rv op de kwitantie

De verklaring die Neumann aflegde in de zaak die leidde tot het arrest uit 1919, lijkt op het eerste gezicht een kwitantie. In de procedure werd echter aangenomen dat het ging om een akte van bewaarneming. Bij een kwitantie verklaart een schuldeiser dat de schuldenaar een bepaalde geldschuld heeft voldaan. In Pitlo/Hidma & Krans, *Bewijs* 2014, nr. 80 wordt hierover opgemerkt:

‘Opvallend is dat de regeling [van art. 158 lid 1 Rv] uitsluitend geldt voor de schuldbekentenis en niet voor een kwitantie waartoe evenveel aanleiding bestaat.’

Zie in deze zin ook, Veegens-Wiersma, *Het nieuwe bewijsrecht in burgerlijke zaken, deel 2: Bewijs door geschriften*, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle: 1988, nr. 50.

In de conclusie van A-G Tak voor het arrest uit 1919 leest men de verklaring voor dit hiaat. De advocaat-generaal wijst op de te Compiègne op 30 juli 1730 en te Versailles

op 22 september 1733 gegeven *Déclarations du Roi*. Zij betroffen beide de materie van het goedschrift, maar de laatste *Déclaration* maakte geen melding van het bestaan van de eerste (van 1730). Een inhoudelijk verschil was hierin gelegen dat de eerste wel en de laatste niet zag op kwitanties. De *Déclaration* uit 1733 heeft vervolgens ten grondslag gelegen aan art. 1326 van de Franse *Code Civil*,

welk artikel op zijn beurt weer ten grondslag lag aan art. 1915 BW (oud) en daarmee aan art. 158 lid 1 Rv. De historische lijnen in het recht kunnen lang zijn!

Over de auteur

P.C. van Es

Hoogleraar notarieel recht aan de Universiteit Leiden.